

Kuopion kulttuuripalvelukeskus

Kuopion Kulttuuripolku
YMPÄRISTÖPOLKU

KURKIMÄEN KOULUN KULTTUURIYMPÄRISTÖPOLKU

Minna Halonen

Sisällys

1. OPETTAJALLE.....	3
2. KURKIMÄEN ASEMANSEUDUN KULTTUURIYMPÄRISTÖ.....	5
2.1. Historiaa ja kuvailua ympäristöpolulla	6
2.2 Sanasto ja hakusanoja.....	9
3. ASTU KULTTUURIPOLULLE	11
3.1 Valmistele ja käytä aisteja	11
4. AJAN KERROKSET	13
4.1 Taustoita	13
4.2 Tunnista muutokset.....	18
5. ARKKITEHTONINEN TILA.....	20
5.1 Lue ja tallenna ympäristöäsi	20
5.2 Tehtävä rakennustutkijana.....	22
6. MATERIAALIMAAILMA.....	23
6.1 Yksityiskohdat ja esteettisyys	23

7. TEE KOHDE TUTUKSI.....	24
7.1 Arvosta ympäristöäsi.....	24
7.2 Valmista kokonaiselämys.....	24
8. KIRJALLISUUS JA LÄHTEET	26
9. LIITE 1.....	27

1. Opettajalle

Ympäristöpolku-kokonaisuus voidaan sisällyttää 5. lk:n historian, maantiedon, äidinkielen, matematiikan ja kuvataiteen opetukseen. Kokonaisuuden tavoitteena on tarkastella omaa elinympäristöä itse havainnoiden, tutkien ja kokeillen kokonaisvaltaisesti eri lähtökohdista eri oppiaineissa.

Ympäristöpolku-materiaalia voidaan hyödyntää myös muilla luokka-asteilla sitä soveltaen ja muunnellen.

SISÄLTÖ:

- kotiseudun ja oman elinympäristön historia
- muistelujen, kirjoitusten, kuvien ja rakennetun ympäristön merkityksien tulkitseminen
- kulttuuriympäristö-käsitteeseen tutustuminen oman toiminnan kautta
- ympäristön muutosten huomioiminen
- tekstin tuottaminen, suullinen ilmaisu
- kuvataiteessa erilaisten materiaalien yhdistäminen, kierrätysmateriaalit
- karttojen tulkitseminen
- geometria, arviointi

LISÄARVO OPETUKSELLE

Lähiympäristö tarkoittaa sitä aluetta, jossa ihminen liikkuu ja elää päivittäin. Se muuttuu ihmiselle ajan myötä niin itsestään selväksi, ettei sen erityispiirteitä enää erota. Rakennettu ympäristö on pitkäikäistä ja se on näkyvä osa koko kulttuuriperintöä. Kulttuuriympäristössä näkyy ajallinen kerroksellisuus aikaan sidottuine arvoineen ja tuon ajallisen jatkumon ymmärtäminen auttaa meitä näkemään itsemme osana suurta kulttuuriperintöä.

Lähiympäristön tunteminen lisää turvallisuuden ja tuttuuden tunnetta sekä kasvattaa yhteenkuuluvuutta ihmisen ja ympäristön välillä. Yhteenkuuluvuus lisää vastuullisuutta ja halua huolehtia yhteisestä ympäristöstä. Kotiseutu näyttäytyy arvokkaana ja tärkeänä paikkana ja asiana ihmisen elämässä.

Ympäristöpolun havainnointi- ja tutkimistehtävillä pyritään lisäämään oppilaiden kykyä nähdä ja katsoa omaa lähiympäristöään ja sen erityispiirteitä sekä hahmottaa ympäristön ajallinen kerroksellisuus. ”Täällä on asunut ihmisiä myös ennen minua.” Tavoitteena on kasvattaa oppilaiden arvostusta lähiympäristöään kohtaan ja tukea vuorovaikutussuhteen syntymistä oppilaan ja ympäristön välille.

1. Opettajalle

TEHTÄVÄT

Opettaja voi valikoida tehtävistä omalle luokalleen sopivimmat ja yhdistellä niitä myös muuhun opetukseen. Oppilaita kannustetaan omaan havainnointiin, pohdiskeluun, tutkimiseen ja kriittiseen ajatteluun. Oikeaa tai väärää ajatusta, vastausta tai tuotosta ei ole!

Kulttuuriympäristön käsittely kannattaa aloittaa virittäytymistehtävien avulla, jotka johdattelevat oppilaat aihealueeseen. Niissä tarkastellaan kulttuuriympäristöä aistien ja tunteiden avulla. Virittäytymistehtävät herkistävät ja motivoivat sekä oppilaat että opettajan uuteen asiaan. Niiden tavoitteena on antaa käsiteltävästä aiheesta omakohtainen tunnekokemus ja elämys ja tukea tiedon omaksumista. Aisti- ja tunnetehtävät helpottavat ympäristön arviointia, jäsentämistä ja niiden avulla voidaan kokea tuttu ympäristö uudella tavalla.

Draamaleikki on myös eräänlainen virittäytymistehtävä kulttuuriympäristöaiheeseen, mutta metodia voidaan käyttää myös syventämään aikaisemmin opittua tietoa. Draaman avulla voidaan tuoda esille tunnepitoisia asioita ja käsitellä vaikeampia merkityksiä ja ajatuksia.

Rakentelu- ja suunnittelutehtävät sekä karttatehtävät kehittävät ja tukevat oppilaan avaruudellista hahmottamista. Hahmottaminen myös auttaa oivaltamaan ympäristön ja ihmisen mittasuhteita. Rakennuksen tutkiminen auttaa kiinnittämään huomiota rakennettuun ympäristöön yleisesti ja tulkitsemaan siihen liittyviä merkityksiä.

Tehtävät, jotka liittyvät olemassa olevien asioiden arvioimiseen, kritiikkiin ja uusien ehdotusten suunnitteluun kehittävät oppilaan kykyä vaikuttaa omaan ympäristöönsä. Oppilaalla on mahdollisuus arvioida ja arvottaa ympäristöään ja näin jättää oma jalanjälkensä kulttuuriympäristöön seuraavien sukupolvien arvioitavaksi.

Elämyksellistä polkua omaan kulttuuriympäristöön!

2. Kurkimäen asemanseudun kulttuuriympäristö

Kurkimäen koulun ympäristöpolulla liikutaan Kuopion eteläisessä kaupunginosassa ja maaseutukylässä. Polulla herättää uteliaisuutta ensimmäiseksi, mistä tunnistaa Kurkimäen osaksi kaupunkia ja osaksi maaseutua? Polku rajautuu Kurkimäentien läheisyyteen, asemanseutuun, Laukaan-kylään, koulun pihapiiriin ja maisemallisesti merkittäviin kohteisiin.

Kurkimäen portinvartijat ja kylätien vanhaa sekä uutta asutusta.

Kurkimäki esittelee kylätien ja järven läheisyydessä perinteistä kylä- sekä modernia omakotiasumista. Asemanseudulla voi tehdä aikamatkan vanhan rautatieaseman tunnelmaan. Asemanseutua tarkastellaan kulttuuripolulla erityisesti asematoimintojen kautta. Polulla tutustutaan myös Kurkimäkeen, joka sijaitsee luonnon muovaamalla ”näköalapaikalla” korkeiden mäkien, kallioselänteiden ja laaksojen alueella. Koimäellä ja Laukaanjärvellä avautuu maiseman suuri luonnonhistoria, jota voidaan lukea jääkauden jäljistä. Kurki-

mäen porttina ovat Kuopiosta lähestyttäessä vanhan ”vitostien” (valtatie 5) tuntumassa Vehmasmäen seurantalol Valoharju ja Kurkimäen kisan perinteinen tanssilava Ilveskasino. Kurkimäen maamerkinä on aseman vanha vesitorni, joka kurkistaa radan yli kylää lähestyviä. Koulun ja Laukaanjärven kohdalla on taas tiiviin kyläkeskuksen tunnelmaa. Pian koulun jälkeen kylämaisema muuttuu harvaan asutuksi maaseudeksi.

Kipsivalos kertoo, kuka on seisonut Kurkimäellä yhdellä jalalla?

2. Kurkimäen asemanseudun kulttuuriympäristö

2.1 HISTORIAA JA KUVAILUA YMPÄRISTÖPOLULLA

Kuopion alueella ja Kallaveden rannoilla tiedetään olleen vuoden pyyntikiertoon liittyvää tilapäistä asutusta n. 3000 eaa. Nämä ihmiset olivat alkuväestöä, eli pyyntikulttuurin mukaan eläviä saamelaisia. Metsästys ja kalastus olivat tuolloin ihmisten tärkein elinkeino. Kallaveden suojaisat lahdet ja antoisa riistamaa houkuttivat ihmisiä rakentamaan varhaisimmat asumukset: kodat, maa- ja savusaunat eräsijoille. Myöhempiä rautakauden (800–1100 jaa) aikaisia asumisen jälkiä ei Pohjois-Savosta ole vielä löydetty. Tämä johtuu osin siitä, että varhaiskeskiaikainen asutus Savossa keskittyi Etelä-Savoon nykyisen Mikkelin ja Juvan seudulle. Kuopion Haminalahdessa tehtiin kuitenkin 1800-luvun lopulla rautakautinen korulöytö, mikä viittaa siihen, että siellä oli pysyvämpi eräasema, satama eli hamina ja kauppapaikka. Haminalahteen kuljettiin kesällä järvenselkiä ja -lahtia myöten etelästä Kallavedeltä ja Koiravedeltä Matkusjärven kannaksien yli veneellä taivaltaen. Talvella kuljettiin samaa reittiä hiihtäen.

Keskiajalla Pohjois-Savon metsissä liikkui eri heimojen eränkävijöitä: ensin Hämeestä, sen jälkeen Muinaisesta Karjalasta ja Etelä-Savosta. Savolaiset alkoivat erottaautua omaksi heimokseen 1300-luvun alussa. Vanhoja eräiteitä ja kauppapaikkoja seuraten asutus laajeni ensin Etelä-Kallaveden rannoille ja Haminalahteen ja myöhemmin pohjoiseen Toivalan ja Jännevirran tienoille. Keskiajalla tärkeä talvitie ohitti nykyiset Kuopion eteläpuolen kyläalueet Sotkanselkää pitkin. Kesällä kuljetut perinteiset vesireitit säilyivät käytössä vuosisatoja aina 1900-luvun alkupuolelle, jolloin autoliikenteen myötä maantiet ja rautatie tulivat houkuttelevimmiksi kulkuväyliksi.

Pohjois-Savon asuttaminen oli vilkkaimmillaan 1520–30-luvulla. Kuopion eteläisten kylien Kurkimäen, Vehmasmäen, Pellesmäen ja Sotkanniemen asukkaat asettuivat aluksi

seudun mäkiseen maastoon eräsijoille ja raivasivat elannoksi kaskiviljelmiä. Vähitellen he raivasivat myös peltoa viljelyyn ja rakensivat pysyvämmät asujaimet – savutuvat viljelysten tuntumaan. Kaskenpoltto muokkasi pysyvästi alueen korkeiden mäkien maisemaa. Havupuumetsistä kaadettujen ja poltettujen kaskien jälkeen maasta alkoi kasvaa koivuja ja muita lehtipuita. Nämä vuorostaan kaskettiin satojen vuosien ajan. Vieläkin seudun korkeimman mäen Koimäen lounaisrinteellä on jälkiä kaskiraunioista ja lehtipuuvaltaisia metsätilkkuja sankan kuusikon reunamilla. Peltojen raivaus ja karjatalous yleistyivät 1800-luvun lopulla. Perinteiset metsästys ja kalastus olivat silti edelleen sivuelinkeinoja. Kaskiakin poltettiin seudulla aina 1900-luvun alkupuolelle asti. Kaskiruis oli 1800-luvulla käypää valuuttaa, jolla maksettiin verot. Ruista myymällä maatilat saivat rahaa erilaisten hyödykkeiden ja tarvikkeiden ostamiseen.

Kurkimäki-nimellä tunnettu kylä syntyi vasta 1800-luvun lopulla asemanseudulle Savon radan valmistuttua. Nimensä kylä ja asema saivat mahdollisesti lähellä olevan Kurkimäen talon mukaan. Aiemmin seudun talot olivat olleet osa Pohjois-Vehmasmäen kylää. Asutuskeskittymän muodostivat vanhat suurmaatilat ja niistä lohkotut tilat. Tiloja olivat mm. Kurkimäki, Mäkitalo, Rantala ja Niemelä. Tilojen päärakennukset sijaitsivat maiseman parhailla paikoilla mäellä, Laukaanjärven tuntumassa ja kylätien varrella. Rautatien myötä kylälle tuli myös maantie 1890-luvun alussa Karttulan Pihkainmäeltä ja Kurkimäen kautta Pellesmäkeen. Lähiseutujen metsätalous ja Syväniemen tehtaat monipuolistivat Kurkimäen elinkeinoja. Puutavara ja teollisuuden tuotteet rahdattiin Kurkimäen aseman kautta aina ulkomaille asti. 1900-luvun alkupuolella asemanseudulla oli useampikin kyläkauppa, puutavaranlastausta, tuolitehdas, ravintola, työväentalo, matkakoti, meijeri ja mylly joen varrella. Kylälle perustettiin oma kansakoulu vuonna 1913. Koulutilat kävivät ahtaiksi myöhemmin 1950-luvulla ns. suurten ikäluokkien aloittaessa kouluaan ja uusi lisärakennus val-

2. Kurkimäen asemanseudun kulttuuriympäristö

mistui vuonna 1958. Maatalouden rakennemuutos 1960-luvulla ajoi osan kyläläisistä asumaan ja töihin kaupunkiin. 1970-luvulla kyläkoulun oppilasmäärät vähenivät ja aseman ympäristö hiljeni. Nyt 2000-luvulla oppilasmäärät ovat jälleen kasvussa ja koulun lähelle on noussut uutta asutusta. Uusi kyläkeskus kasvaa entisen Vehmasmäen kylän suurtilojen maille, koulun lähelle ja kylätien varteen. Kyläkeskus palaa juurilleen, jonne se ehkä olisi syntynytkin ilman rautatietä.

2. Kurkimäen asemanseudun kulttuuriympäristö

KURKIMÄKI, ASEMANSEUTU

KUVAUS:

Kurkimäen asema-alue rakennuksineen näkyy parhaiten rautatien ylittävältä, Kurkimäkeen johtavalta maantiesillalta.

Kurkimäen *asemarakenmus* (a) tehtiin samoilla tyyppipiirustuksilla vuosina 1887–1889 kuin Seinäjoelta Ouluun johtavan rautatien pysäkkirakennukset. Asema valmistui samana vuonna kun Savon rata avattiin liikenteelle eli vuonna 1889, jolloin rata ulottui Kuopioon saakka. Vuonna 1906 rakennusta on laajennettu poikkipäädellä, suunnittelijana arkkitehti Bruno Granholm. Myös makasiinirakennus on Granholmin suunnittelema. Yhtenäisen miljöön muodostavat asema- ja makasiinirakennusten lisäksi 1930-luvulla valmistunut *tiilinen vesitorni* (b) sekä *asuinrakennus* ulkorakennuksineen sekä *vanha asemapuisto*. Kurkimäen asema jäi pois käytöstä 1970-luvulla, jonka jälkeen päärataa on siirretty noin 50 metrin päähän vanhasta laiturista. Kurkimäen kylän asutuksen kasvua edesauttoivat nopea rautatieyhteys

Kuopioon sekä maantieyhteys Karttulaan. Asemanseudulla toimi myös matkakoti ja ravintola sekä osuuskauppa, meijeri ja mylly.

A.

B.

SIJAINTI JA RAJAUS:

Kurkimäen asemanseutu rautatierakennuksineen sekä puistoalue.

KOHTEEN VALINTAPERUSTEET JA MERKITTÄVYYS:

Kurkimäen asemanseudun rakennukset muodostavat eheän miljöökokonaisuuden vesitorineen. Maakunnallisesti merkittävää kulttuuriympäristöä.

2. Kurkimäen asemanseudun kulttuuriympäristö

2. 2 SANASTO JA HAKUSANOJA

Arkkitehtuuri, rakennustaide

tilan, muotojen, värien, materiaalien ja massan taidetta, käytännössä jokin rakentamisesta syntynyt rakennus, joka edustaa tiettyä tyyliä tai rakennusperinnettä, sitä voi tutkia, aistia ja kokea.

Arvokas kulttuurihistoriallinen kohde

kulttuuriympäristössä tutkittu (inventoitu), suojeltu ja hoidettu kohde, joka on luokiteltu valtakunnallisesti, maakunnallisesti tai paikallisesti arvokkaaksi. Kohteen tyypillisyyttä, ikää, harvinaisuutta, kerroksisuutta, kertovuutta ja omaleimaisuutta arvostetaan.

Eräsija

eräkaudella kylien ja talojen usein kaukaiset erämaat olivat eränkäynnin reviiriä; reviirin merkkeinä olivat tilapäisasumukset ”eräsijat” esim. maasaunat ja kodat; eräsijan reviirillä oli lisäksi rajakiviä, pilkkoja puissa, pyyntikuoppia ja muita ansoja omistuksen merkkeinä.

Esihistoria

Suomessa 8400 eaa.–1300 jaa. on aika, jolta ei ole kirjallista lähdemateriaalia: kivi-, pronssi- ja rautakausi.

Historiallinen aika ja uusi aika

aika, jolta Suomessa on kirjallista lähdemateriaalia; keskiaika 1200–1520-luvuilla; Uuden ajan murros renessanssi, uskonpuhdistuksen ja valistuksen aika; Ranskan vallankumouksen ja vapauden aatteen vaikutukset 1700-luvun lopulla.

Kaski ja kaskiviljely

ennen peltoviljelyä vallalla ollut maanviljelytekniikka, jota käytettiin metsäisillä alueilla; kaskettaessa metsämaan puut hakataan ja poltetaan jolloin puuston luovuttama tuhka lannoittaa maaperää ja maaperän ravinteet muuttuvat viljelyyn sopiviksi; Pohjois-Savossa on kaskettu vielä paikoin 1900-luvun alussa.

Historiallinen kerroksisuus

alueen tai kohteen ominaispiirteet, eri aikakausien rakenteita, materiaaleja, tyylipiirteitä jotka ilmentävät rakentamisen ja käytön historiaa (jatkuvuutta); arvoperuste, jolla osoitetaan kohteen omaavan useita historiallisia kerroksia – ihmisen jättämiä jälkiä, joita voidaan tutkia sekä tallentaa.

Kulttuuriperintö

ympäristöstä löytyvät inhimillisen toiminnan jäljet, sisältää tietoa ihmisten elämästä ja toimista sekä taitojen kehityksestä. Perintö voi olla käsitteellistä, kuten uskomus, arvo tai toimintatapa.

Kulttuuriympäristö

ihmisen muokkaama ympäristö, muinaisjäännökset, rakennukset, tiet, puistot ja maatalousmaisema (viljely ja perinnemaisema).

Kulttuurihistoriallinen inventointi

on järjestelmällistä tiedon hankintaa ja tallentamista: maisemasta, rakennetusta ympäristöstä, muinaisjäännöksistä ja biologisesta kulttuuriperinnöstä. Hyvin tehty inventointi tiivistää tarkastellun kohteen kulttuurihistorialliset ominaispiirteet ja merkityksen sekä antaa tietoa ympäristön hoidosta ja suojelusta paikallisille asukkaille.

2. Kurkimäen asemanseudun kulttuuriympäristö

Muinaisesine

yli 100 vuotta vanha esine, jonka omistajaa ei tunneta ja joka on yhteistä kulttuuriomaisuutta, löytöpaikka tulee ilmoittaa maakuntamuseoon tai Museovirastoon.

Muinaisjäännös

ympäristössä säilyneitä ihmistoiminnan jälkiä 10 000 vuoden ajalta; asuinpaikkoja, tulisi-joja, hautoja ja kalmistoja, uhri- ja rituaalipaikkoja, kalliomaalauksia, linnoitusrakenteita, pako- ja turvapaikkoja.

Rakennettu ympäristö ja rakennusperintö

rakennukset, rakennelmat, pihapiirit, puistot, kadut, sillat, tiet, kanavat ja ihmisen rakentamat merkit ympäristössä eri aikakausilta.

Rakennustutkija

museon palveluksessa työskentelevä rakennusperintöasioiden asiantuntija, jonka tehtäviin kuuluu mm. ympäristössä tehtävän rakennustutkimuksen järjestäminen.

Rakennushistoria

historia rakennuksissa on ihmisten asumisen ja elämisen jälkiä, aikaa, perinteitä, kertomuksia, tietoa ja tunnelmia, jäljet näkyvät mm. materiaaleissa, muodoissa ja rakenteissa.

Torppa

tarkoittaa alkuaan metsämaalle perustettua uudisasutusta ja myöhemmin maanviljelyä varten vuokralle annettua maatilan aluetta. Vuokran torpparit maksoivat päivätöinä eli taksvärkinä vuokraisännälle.

3. Astu kulttuuripolulle

Tutustumistehtäviin polulla kuuluvat: karttaesitykset, historiatiedot, kokemukset ja elämykset lähiympäristössä. Elämykset tallentuvat aistien välityksellä. Tutkittavien kohteiden avulla on tavoite ymmärtää ympäristökokonaisuuden monimuotoisuus, arvot ja kerroksisuus. Yhden osatekijän muutos ympäristössä vaikuttaa aina kokonaisuuteen.

3.1 VALMISTELE JA KÄYTÄ AISTEJA

1. Tarkkaile kylää.

- Suunnitelkaa kävely- tai polkupyöräretki lähimetsään, mäelle, kallioille, rantaan, joelle sekä lähiliikuntapaikalle. Herkistäkää aistit vuoronperään. Aikaisin keväällä tai myöhään syksyllä, kun puissa ei ole lehtiä, näkymät mäiltä ja rannoilta ovat parhaimmillaan. Valokuvatkaa erilaisia ääniä, värejä, valoja ja varjoja, tuoksuja. Kuvien tulee olla aistikkaita.
- Pysähdy siinä missä tunnet tuulen, mihin mahdut piiloon, missä voit hyppiä kivilä, kiipeillä kalliolla, missä näet kauas, missä viihdyt tai missä on pelottavaa. Näytä kehonkielellä ja ilmeillä, miltä näillä paikoilla tuntuu.
- Ympäristö on peilisi ja se kertoo sinusta. Ota kävelylle mukaan käsipeili. Valitse erilaisia pysähdyspaikkoja ja katso peilistä sen heijastamaa ympäristöä. Kerro ja kuvaile mitä näet? Onko ympäristösi kaunis, keskeneräinen, villi, hoidettu vai hoitamaton?
- Missä koulun tai kodin lähellä on lasten ja nuorison oma tila? Kuvaile ja valokuvaa miltä oma tila näyttää, kuuluu ja tuoksuu? Anna tilalle, sen puille, kiville, puroille tai poluille kuvaava nimi josta sen tunnistaa.

3. Astu kulttuuripolulle

2. Tarkkaile kyläteitä. Lähtekää retkelle pitkin Kurkimäentietä.

- Tutkikaa valokuvaamalla, löydätkö nämä tietyypit: yksi ajoratainen ja kaksikaistainen tie, katu, kevyenliikenteen väylä, pihatie, tilatie, piennartie, metsäautotie, huoltotie, sora-, hiekka- ja asfalttatie? Miten erotatte vanhan ja uuden Kurkimäentien linjan?
- Mistä Kurkimäen kylä alkaa ja mihin se loppuu maantietä kuljettaessa? Tutki kylästä kertovia maamerkkejä, kun lähestyt kylää tai lähdet sieltä pois.
- Tutki katseella kouluympäristöä, koulumatkaa ja asemanseutua. Kuvaile, missä on turvallista kulkea ja missä tuntuu pelottavalta.
- Kuuntele tietilaa. Tutki, miten ja missä liikenteen ääni liikkuu, heijastelee, kaikuu tai häviää? Kuvaile liikenteen ja luonnonääniä käyttäen esim. erilaisia esineitä soittimina.
- Rautatiesillalta avautuu rautainen ja sähköinen tienäkymä. Miten rautatie eroaa väylänä maantiestä ja onko niillä mitään yhteistä?

3. Näkökulma maantieltä.

- ”Miksi Kurkimäellä on mökki ilmassa?”, kysyi turisti kun lähestyi kylää. Vastaa turistille.

Rautatien ylittävä maantiesilta.

4. Vakoile naapurikyliä ja Puijoa Koimäeltä.

- Järjestäkää retki Koimäelle lehdetön puun aikaan. Ottakaa mukaan kiikarit ja maastokartta. Etsikää Koimäentietä metsäautotietä ja latupohjaa (Vehmasmäen koululle) kulkien Koimäen lounaisrinteelle. Tutkikaa kaukonäkymiä ja arvioikaa, mitä lähikyliä tunnistatte. Arvioikaa, kuinka pitkä matka Koimäeltä on linnuntietä Puijon tornille tai Rytlyn Oinosenmäen säätutkan tornille? Tarkistakaa matka kartalta.
- Tutkikaa maastokartalta, kuinka korkealle Koimäki nousee merenpinnasta? Vertaa sen korkeutta Oinosenmäkeen ja Puijoon. Laita mäet pituusjärjestykseen.
- Koimäki on n. 2500 miljoonaa vuotta vanhaa kovaa peruskalliota ympäristön nuorempien kiviainesten keskellä. Mäki on kuin ”patti” ympäröivässä maastossa. Selitä, mistä luonnon- ja geologisesta ilmiöstä on kyse?

Näkymä Koimäen Iso-Koijärven puoleiselta rinteeltä kohti pohjoista.

4. Ajan kerrokset

Ajan kuluessa ympäristömme muuttuu. Muutoksia aiheuttavat ihmiset ja luonnonolot. Ympäristössä, rakennuksissa ja rakennelmissa on historian jälkien kerroksia. Ne ovat kuin ”johtolankoja”, joita tutkimalla voidaan erottaa eri-ikäisiä materiaaleja, tyylejä, tiloja, toimintoja, taitoja, perinteitä, käyttötapoja jne. Voitte pohtia, miten vanhaan puutaloon vaikuttaa sen korjaaminen uusien materiaalein? Kohteiden tutkiminen on yllättävää ja jännittävää salapoliisityötä.

4.1 TAUSTOITA

MAANTIETO

1. Piirtäkää Laukaankylän ja asemanseudun kulttuuriympäristön *maiseman profiili* voimapaperille tai isolle kartongille maastonmuotojen mukaan. Taustatiedon lähteinä voivat olla verkkosivut ja -kartat, oppitunnin aineisto ja kylähistoria.

- Kuvatkaa piirustukseen *kulttuuriympäristön osatekijät*: mahdolliset arkeologiset muinaisjäännökset tai -löydöt, luonnon-, viljely- ja perinnemaisema sekä rakennettu ympäristö.
- Kuvatkaa puustoa, mäkiä, peltoja, rantaa, järvi, rakennuksia ja maamerkkejä. Arvioikaa korkeuseroja.

2. *Jääkausi näkyy koulun portilta.*

Taustaa. Laukaa (Kumpu Lauas) on jääkauden perintö. Vetäytyneen jään sulamisvedet jäivät korkeiden mäkiharjanteiden väliin muinaiseksi jääjärveksi. Järvestä laskeva joki seuraa Kurkimäen kohdalla Laukaanjoen laaksoa.

- Googleta kansalaisen karttapaikka. Tutki mastokarttaa ja ilmakuvaa Kurkimäestä. Huomioi maastonmuodot kalliot, mäet, selänteet, laaksot ja vesialueet jokineen.
- Laukaanjärvi sijaitsee ns. vedenjakaja-alueella, mitä se tarkoittaa? Mihin vesistöön Laukaan itäpuoliset vedet laskevat?

- Seuratkaa muinaisen Laukaanjärven laskujokea kartalla, esim. verkkosivulla tassua siirtämällä. Laskujoki alkaa kylätien suuntaisesti Housukoskelta kaakkoon kohti asemanseutua jatkaen matkaa kylien, soiden, vanhojen koskipaikkojen ja niittyjen läpi kunnes laskee – löydätkö mihin?

Laukaajärvi, Kumpu-Lauas avautuu koulun portilta.

4. Ajan kerrokset

MAANTIETO JA HISTORIA

1. *Kalliolle kukkulalle rakennan minä taloni.*

Taustaa. Kurkimäki ja Iso-Varkaanmäki ovat ikivanhaa peruskalliota ja selänteitä, jotka kestivät jääkaudenkin kulutusta. Kallion laen paljaskohdissa voi havaita kovien kivilajien tunnuspiirteet ja juonteita. Iso-Varkaanmäeltä laskee jyrkkä kallioselänne Varkaan-suolle ja Iso-Varkaanlammen kaakkoispäähän. Kallioselänteellä voi tarkkailla, miten läheinen suo ja lampi ovat muodostuneet jääkauden jälkeen. Alueelle pääsee valaistulta pururadalta suon yli pitkospuita pitkin.

- Peruskalliota voitte ihailla Iso-Varkaanmäellä. Ota mukaan ote maastokartasta. Tutki kallioselänten kivilajeja ja geologisia merkkejä. Mistä löydät merkkejä sulasta kiviaineesta jähmettyneistä magmakivilajeista? Mistä löytyy maankuoren poimutumisesta syntyneitä metamorfisia kivilajeja? Missä näet juonteita, kiderakennetta ja eri mineraalien värejä? Kuvaile millainen myllerrys on muokannut kiviainekset ja miten jääkausi kohteli kalliota. Tallenna huomiosi luonnosta.
- Katajamäellä sijaitsee entinen Pussilan hovin torppa (Antikkala). Paikalla oli alkujaan vain hovin savusauna, jossa yöpyivät päätalon renkit metsätöissä. Torpan tilan ja tuvan rakensi August Antikainen 1800-luvun lopulla. Tila oli tyypillinen savolainen pientila. Tupa on vuorattu paikallisen perinteen mukaan päreillä. Tutki eri lähteistä, mitä torppa tarkoittaa? Miten torppari elätti perheensä?
- Tilan pinta-ala oli yhteensä 60 tynnyrinalaa, josta peltoja oli n. 7 tynnyriä. Kuinka monta hehtaaria oli peltoja ja tilan pinta-ala hehtaareina? Tynnyrinala = 0,494 ha

Torpan kivijalan alla on turvallinen peruskallio (Iso-Varkaanmäki Katajamäki).

KUVATAIDE JA ÄIDINKIELI

1. *Kylätie esittelee vanhat ja uudet rakennukset.*

- Pyöräilkää Kurkimäentietä asemalta koululle. Ottakaa valokuvia rakennusvanhuksista (1900-luvun vaihde), talosenioreista (1940–50-luku), keski-ikäisistä taloista (1970–80-luku) ja junioritaloista (2000-luku).
- Tunnetko Kurkimäen Laukaankylän taloja nimeltä? Tutki karttaa ja kylähistoriikkia. Miten talot ovat saaneet nimensä?
- Järjestäkää kylän eri ikäisistä taloista ja talonnimistä valokuvanäyttely luokkaan. Kuvatkaa, miten talot ovat nimensä tai asukkaidensa näköisiä?

4. Ajan kerrokset

2. *Sanaselitys* avaa ikkunan menneisyyteen tai kertoo uudesta ajasta.

- Tutki ja selvitä paikannimiä: Laukaa (ruotsiksi Laukas) – Kumpu – Lauas – Housukoski – Palomäki – Niemelä – Varkaansuo – Tamma-aho – Löttöinsuo – Koimäki.
- Ovatko paikalla liikkuneet pyykkärit, löttötuohen kerääjät vai näkeekö mäeltä parhaiten aamunkoin? Kerro paikannimestä tarina.
- Tutki maastokarttaa. Mitkä nimet liittyvät luonnonilmiöön, henkilöön, sukuun, asuttamiseen, uuden asuinalueen rakentamiseen, elinkeinoihin, liikkumiseen, eläimiin tai merkkitapahtumiin?

MATEMATIIKKA JA HISTORIA

1. *Asemanseudun aikajana*. Miten esitätte ympäristöpolun historian kerrokset. Käyttäkää apuna Kuopion kulttuuriympäristö – Strategia ja hoito-ohjeet -julkaisua sekä historiakirjoja.

- Piirtäkää yhdessä rullapaperille *aikajana* asemanseudun rakennetun ympäristön tärkeimmistä historian vaiheista 1800-luvun puolivälistä tähän päivään. Käyttäkää janalla valokuvaa tai piirrosta kohteesta, rakennusvuosi ja lyhyt esittely. Ottakaa janalle mukaan: Laukaan kylän vanhin asutus (mm. Kurkimäen tila), asemarakennus, makasiini, mylly, vesitorni, Osuuskauppa (1920- ja 50-luvun kauppa), Kivelän kauppa ja matkustajakoti Savonmaja sekä vanha kansakoulu. Kiinnittäkää piirustus luokan seinälle.
- Laskekaa aikajanalta, kuinka vanha on kylän asutus, kouluympäristö, vanhan aseman alue tai kotiympäristö.

4. Ajan kerrokset

ÄIDINKIELI JA HISTORIA

1. *Aseman vetovoima.* Rautatieasema oli aikansa moderni liikennekeskus, joka ohjasi tavara- ja tietovirtoja. Asema oli lisäksi elävä kyläkeskus täynnä toimintaa, kuin kylä kylässä. Asemanseudulle keskittyi asutusta, majatalo ja majoitus (kestikievari), kahvila, kyläkaupat, pienteollisuutta kuten mylly, tavaroiden varastointi, posti ja usein kylän puhelin-keskus. Asema oli lisäksi kyläläisten ja matkustajien kohtaamispaikka.
 - Liikennekeskuksen eriytyneet toiminnot: *junien lähettäminen, matkustus- ja asemapalvelut, lastaus, varastointi (puu- ja kappaletavara), veturin tankkaus, radan toppaaminen (kiskojen ja ratapölkkyjen huolto), vaihteiden vaihto, junien huolto, vesisäiliön lämmitys, vedennosto, vartiointi, asemapuiston ja pihapiirin huoltotyöt mm. lumenluonti.*
 - Yhdistä yllä esitetyt toiminnot seuraaviin rakennuksiin tai paikkoihin: *makasiini, ratapenkki, ratapiha, asemarakennus, maakellari, ulkorakennus, odotustila ja lipunmyynti, asemalaituri, asuinkasarmi, vesitorni, kaivo, pumppuhuone, puulaani, halkokatos, ratavartijan asunto, asemapuisto.*
 - Aseman henkilökunta oli paikkakunnan merkkihenkilöitä. Asemalla liikkui myös kyläläisiä ja matkajia. Tutkkaa paikanpäällä, missä asemanseudulla liikkuvat: asemapäällikkö, topparoikka, ratavartija, asemamies, kuorma-automies, matkustajat, konduktööri, kahvilan- ja majatalon pitäjä, kauppias, mylläri ja koululaiset.

MATEMATIIKKA JA FYSIIKKA

1. *Vesitornin tehtävä.* Tarkastelkaa asemalla olevaa vanhaa vesitornia jokaiselta sivulta, aukkoja, materiaaleja, rakennetta, muotoa ja ympäristöä.
 - Missä vanha ratalinja sijaitsi vesitorniin nähden?
 - Miksi torni on korkea ja mihin sitä käytettiin? Mistä vesi otettiin torniin? Mihin vettä käytettiin? Missä vettä säilytettiin tornissa?
 - Mihin fysikaaliseen ilmiöön perustuu vedenjakelu tornista? Vinkki: vesisäiliön vedenpinnan on oltava ylempänä kuin veden jakeluhana.
 - Arvioi ympäristössä, missä sijaitsivat: kaivo, pumppuhuone, halkokatos, vesisäiliö, laskuputki, käyttöhana, ”vesiviskuri”.

4. Ajan kerrokset

2. *Veturin on aina nälkä ja koko ajan jano.* Vesitornit, joista höyryveturin tenderit (vedentäyttöaukko) tankattiin, sijaitsivat radalla n. 20–40 km päässä toisistaan. Höyryveturien tendereissä oli eroja. Pikajunan veturin ”Ukko-Pekan” tenderiin mahtui 27 kuutiota vettä. Hitaamman paikallisjunan veturiin mahtui vain n. 3 kuutiota vettä. Ukko Pekan tenderi kulutti 1 kuution vettä 7 km matkalla. Kurkimäki–Kuopio välillä radan pituus on n. 16 km; Kurkimäki–Lapinlahti välillä n. 48 km.

- Jos Ukko-Pekka H1 1009 tankkasi Kurkimäellä tenderin täyteen ja jatkoi matkaa Iisalmen suuntaan, arvioi kuinka pitkälle se pääsi, ennen kuin tankki oli tyhjä? Tutki karttaa, jossa näkyy rautatielinja Kurkimäeltä pohjoiseen.
- Jos Ukko-Pekalla oli Kurkimäelle tullessa tenderissä enää vain 3 kuutiota vettä, eikä se tankannut, arvioi pääsivätkö Kuopioon matkaaajat perille määränpäähän?
- 3 kuution tenderin veden lämmitykseen kului n. 2 mottia koivuhalkoja. Kurkimäen jälkeen veturi tankkasi seuraavaksi menovettä Kuopiossa. Arvioi tarvitsiko se myös uusia halkoja?
- Laske, kuinka paljon vettä kului Ukko-Pekan matkalla Kurkimäestä Kuopioon ja Lapinlahdelle?
- Ukko-Pekan nopeus on 120 km/h. Kuinka kauan kestää matka Kuopiosta Lapinlahdella, kun matkan pituus on 48 km?

KÄSITYÖ JA ÄIDINKIELI

1. *Abkerat kädet koulussa ja kotona.*

Taustaa. Kurkimäen alakoululaisten käsityötehtävät 1920-luvulla olivat: kalalauta, mittakeppi, avainlappu, kottaraisenpesä, esiliina, paita, sukat ja lapaset.

- Valmistakaa rakennustutkimustehtävää varten mittakeppi ja roolipelin asuksi esiliina.
- Kurkimäen poikien kotitöitä 1920-luvulla olivat lampaan ja karjan paimennus sekä kalastus; tyttöjen töitä olivat kanojen, vasikoiden ja possujen syöttäminen, kodin siivous ja pienten sisarusten vahtiminen. Kirjoita, mitä kotitöitä sinulla on ja mitä käsitöitä osaat?
- Arvioi, kuinka iso urakka lapsille oli lehdestalkoot eli lampaan talvimuonat: ”Häkki heiniä ja sata kerppua lehtiä”. Kerput olivat pajun, harmaalepän ja haavan oksista kuivattuja lehdesnippuja. Kerput koottiin syliin ja sidottiin kainalossa koivuvitsalla saunavastan tapaan, joten tästä voit arvella kerppujen kokoa. Kaksi kerppua sidottiin yhteen, jolloin ne oli helppo laittaa kuivumaan orsille. Järjestäkää koululle kerputalkoot, joissa kukin kokoaa yhden kerpun.

4. Ajan kerrokset

4.2 TUNNISTA MUUTOKSET

ÄIDINKIELI JA ARKKITEHTUURI

- Tutki kuvia ja kuvakulmia. Arvioi, onko maisema muuttunut? Miten muutokset näkyvät? Apuna taustatiedon hankinnassa voit käyttää vanhoja valokuvia.
- Kirjoita ja liitä kuvia dokumenttiin, onko muutos toiminut ympäristön ja ihmisten parhaaksi?

Kurkimäentie koululta kaakkoon.

Vanha kylätie koulun kohdalla vuonna 1986.

Koulun pääjulkisivu ja parkkipaikka.

Villi kansakoulun julkisivu vuonna 1986.

Uusi koulurakennus pihanperällä.

Koulun ulkorakennus vuonna 1986.

4. Ajan kerrokset

Varastorakennus ja lastauslaituri.

Kurkimäen aseman rakennuksia vuonna 1976.

Musta-valko valokuvat Kuopion kulttuurihistoriallinen museo; Kari Jämsén, Helena Riekk, Sakari Martikainen.

5. Arkkitehtoninen tila

Rakennukset, pihapiirit ja luonnonympäristö muodostuvat tiloista. Rakennettu ja luonnon muovaama tila puhuu ja kertoo omalla olemuksellaan. Pohtikaa, mitä voi olla tilan kieli? Arkkitehtoniseen tilaan vaikuttavat tekijät: muoto, ulottuvuudet (pituus, leveys, korkeus), rytmi, viiva, liike, pisteet, valo, varjo, pinta, syvyys, väri, ääni, materiaali ja rakennustekniikka sekä aika ja muistot. Yhdessä nämä vaikuttavat arkkitehtuurin ”tyyliin” ja ihmisten tilakokemukseen. Ne ovat rakennusten kieltä. Tyyli kertoo rakennuksen ominaispiirteistä.

5.1 LUE JA TALLENNNA YMPÄRISTÖÄSI

KUVATAIDE JA ÄIDINKIELI

1. *Arkkitehdin kädenjälki.*

Taustaa. Kansakouluja varten tehtiin 1800-luvun lopulta alkaen ns. mallipiirustussarjoja ja 1940–50-luvulla tyyppipiirustuksia. Näiden mallien mukaan rakennettiin suurin osa maaseudun vanhoista puu- ja kivikouluista. 1950-luvun kuluessa koulurakennuksen ikoniksi yleistyi koko Suomessa monikerroksinen vaaleaksi rapattu harjakattoinen kivitalo liuskekivisokkeleineen. Maaseudulle rakennettiin myös käytännöllisiä tyyppitalojen piirteillä varustettuja lautavuorattuja kouluja, joissa oli ulkonevat katokset, alaslaskettu katonlippa, mm. viimeistely vinovuorilaudoitus, tuuletusikkunat ja betonisokkeli. 1950-luvulla koulurakennuksen massoittele vapautui. 2000-luvulla uudet koulurakennukset suunnitellaan näyttäväiksi. Niissä on usein monimuotoinen katto, tasoeroja siivissä, erikokoisia ja muotoisia ikkunoita, uusia ja vanhoja verhousmateriaaleja sekä vaihteleva rakennusmuoto.

- Tunnista koulun tyyli materiaaleista ja muodoista. Tee lista tyylin tuntomerkeistä.
- Miten kolmen koulun sisätilat poikkeavat toisistaan? Erittele opetus- ja muut käyttötilat pohjapiirroksiin.

- Ota askartelumassaa tai savea ja muotoile kolmen koulun rakennusmassa siipineen. Valitse sopiva mittakaava, geometriset perusmuodot ja tavoittele oikeaa aineen määrää (massaa). Kokeile poistaa tai lisätä massaa. Mitä huomaat?

1910-luvun koulussa on kissanluukut, 1950-luvun koulussa katonlippa vinossa ja 2000-luvun koulun runko-muoto vaihtelee.

5. Arkkitehtoninen tila

KUVATAIDE JA MATEMATIIKKA

1. Lue, laske kouluympäristöä.

- Etsikää koulun pihapiiristä tai koulurakennuksesta mieluisin tila (huone, käytävä, portaikko, piilo, leikkipaikka jne.). Piirtäkää tilan pohja ja sivuprojektio seinistä (taustasta).
- Mittaa valitsemasi tila kehon mitalla: käyttäen jalkaa, askelmittaa, käsivarsia tai omaa pituutta. Mittaa tilan pituus, leveys ja korkeus.
- Lopuksi mittaa kehon osa mittanauhalla. Ilmoita tilan tarkat mitat (cm, m).

2. Koulugeometriaa. Millaisia geometrisia perusmuotoja löydätte Kurkimäen koulurakennuksista: pohjasta (perustukset ylhäältä katsottuna), sivuista, päädyistä, aukoista (ikkunat ja ovet) ja kattomuodoista. Käyttäkää apuna valokuvia.

- Kokoa löytämäsi geometriset perusmuodot: neliö ja kolmiot rakennuksiksi käyttäen apuna coctailtikkuja ja sinitarra- tai vahapaloja.
- Muodosta neliöstä kuutio, kolmiosta nelitahokas eli tetraedri ja neliöstä pyramidi. Testaa, mikä rakenne on kestävin.
- Luonnostele jonkin koulurakennuksen katon perusmuoto. Arvioi ja mittaa yhden lappeen pituus- ja leveysmitta cm ja m yksikköä käyttäen. Laske lappeen pinta-ala.
- Laske koko katon pinta-ala.

LIIKUNTA JA KÄSITYÖ

1. Tutustu leikkien ympäristöön. Leiki koulun pihalla, kotipihalla tai puistossa kotiseudun perinneleikki. Näin tutustut kiviin, kivetyksiin, laattoihin, kaiteisiin, telineisiin, kantoihin ja puun juuriin.

Lesken juoksu

Leskenjuoksu oli aikuisten- ja lastenleikki. ”Takkoo tullee, eissä helemoja heiluttaa”, huusi leskenä olia ja koetti saada itselleen parin kiinni takaa tulevista juoksijoista. Valmistakaa leikkiä varten pitkä hame tai essu, jonka helmoja heilutellaan juoksun aikana.

Karbusilla

Pihamaa jaettiin kahteen osaan, joista toinen oli karhun ja toinen ihmisten puoli. Karhu ei saanut tulla ihmisten puolelle, mutta ihmiset saivat mennä karhun puolelle. Jos karhu sai kiinni jonkun ihmisen, tuli tästäkin karhu. Valmistakaa karhulle leikkiä varten naamari pahvista, tuunatkaa tassut rukkasista tai talja kankaasta.

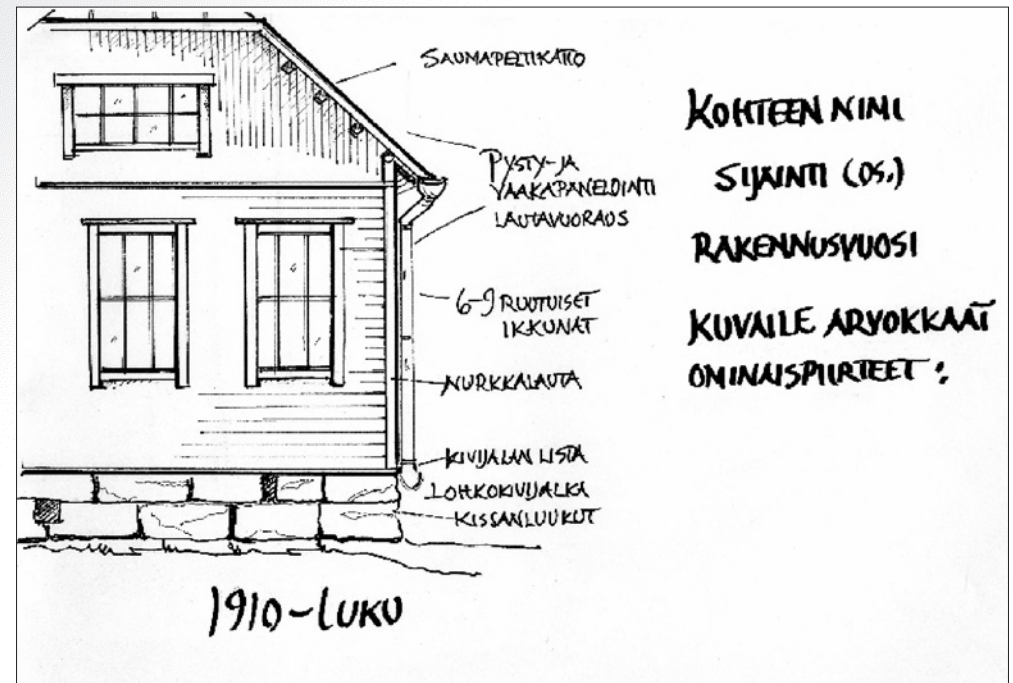

5. Arkkitehtoninen tila

5.2 TEHTÄVÄ RAKENNUSTUTKIJANA

KUVATAIDE JA ARKKITEHTUURI

1. Valitkaa tutkimuskohteeksi jokin kulttuuripolulla oleva mieluinen kohde, koulu tai perinnerakennus.
 - Ottakaa mukaan piirustuspaperia, kyniä, mittanauhoja ja kamera. Voitte jakautua ryhmiin, joissa on: *valokuvaajia, mittaajia ja piirtäjiä.*
 - Tallentakaa valitsemanne rakennuskohde, pihapiiri ja arkkitehtoniset elementit. Käyttäkää apuna havainnekuva, joka auttaa muistamaan rakennusten ominaispiirteet ja mihin tulee kiinnittää huomiota. Havainnekuvan taakse voi tehdä myös muistiinpanoja.

6. Materiaalimaailma

Pohtikaa, miten rakennusmateriaalit voi tunnistaa? Mitkä materiaalit ovat kestäviä, ekologisista ja kierrätettäviä? Millaiset materiaalit näyttävät kauniilta? Kun puhutaan kauniista tai rumasta ympäristöstä, käytetään kuvailua, tulkintaa ja arvottamista.

6.1 HUOMAA YKSITYISKOHDAT JA ESTEETTISYYS

HISTORIAN TEHTÄVÄ

- Miten historia, eli ajan kulumisen ja jatkuvuus näkyvät rakennusmateriaaleissa: värimuutokset, korroosioerrokset, kolhut, korjaukset jne.? Kuluvatko kivet kivirappusissa? Mitä on ns. ajan patina? Mitkä materiaalit ovat aikaan sidottuja, eli muodissa vain hetken?

ARKKITEHTUURIN TEHTÄVÄ

- Katso rakennuksen kivijalkaa, runkoa, vuorausta, aukkoja, katetta, materiaalin pintaa ja pinnan rakennetta sekä värejä.
- Tutki suurennuslasilla, millaisia pinnan yksityiskohtia näet vanhoissa ja uusissa rakennusmateriaaleissa?

KUVATAITEEN TEHTÄVÄ

- Valokuvaa kaunis ja esteettinen rakennus sekä sen yksityiskohta.
- Kirjoita pohtien, onko esteettinen miellyttävää, kaunista, kestävä vai aitoa?
- Miksi epämiellyttävä rakennus tai tilakokemus voi olla myös kaunis?
- Miten ”kauneus on katsojan silmissä”?
- Miten kauneutta voi oppia erottamaan ja lukemaan rakennuksissa?

MATEMATIIKAN JA TIETOJEN KÄSITTELYN TEHTÄVÄ

- Tee taulukko, jonka avulla voit tallentaa ja vertailla eri kohteiden rakennusmateriaaleja.

Materiaali ja väri			
väri			
kate			
julkisivu			
runko			
kivijalka			
	kansakoulu (1913)	koulun lisärakennus (1958)	uusi koulu (2002)

Yleisimmät materiaalit ovat: luonnonkivi, lohkokivi, betoni, tiili, betonielementti, lauta, hirsi, paneeli, rappaus, kivilevy, päre, huopa, pelti, tiili,

7. Tee kohde tutuksi

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet säilyvät parhaiten, jos ne ovat tuttuja meille kaikille. Polkutehtävien jälkeen on hyvä koota yhteen rakennuskohteen tutkimustieto ja jakaa tietoa kulttuuriympäristöstä asukkaille, koulun oppilaille sekä ympäristön suunnittelijoille. Yhdessä tutkituista kohteista tulee läheisiä paikkoja. Kun tunnet ympäristösi, tiedät kuka olet, mistä tulet ja minne menet.

7.1 ARVOSTA YMPÄRISTÖÄSI

ÄIDINKIELI JA KUVATAIDE

1. Pohtikaa miksi ympäristön hoitaminen ja tutkiminen on tärkeää? Millaiset kohteet ovat arvokkaita kaupunginosan asukkaille ja erityisesti lapsille sekä nuorille? Arvokkaita nyt tai sadan vuoden päästä

- Mitä mielestänne tarkoittaa seuraava lainaus:

”Nyky aika on menneisyyden perillinen ja jättää perintönsä tulevaisuudelle”.

(Zachris Topelius)

Yhdessä tutkituista kohteista tulee kaikille läheisiä paikkoja!

2. *Kootkaa* tutkimusaineisto kulttuuripolun tehtävistä tai ”tehtävä rakennustutkijana” aineistosta. Järjestäkää näyttely esim. ympäristölaatikoihin, jotka voidaan kuljettaa helposti esille ja esiteltäviksi. Pohjustakaa piirustukset, kirjoitukset ja valokuvat ensin kartongille. Laatikot voidaan jakaa seuraavasti: 1. *Kulttuuripolun karttakuvat ja historiatiedot* (kirjoitukset tai haastattelut), 2. *pihapiiriä esittelevät piirrokset ja valokuvat* (asemapiirros) ja 3. *rakennuspiirustukset*. Rakennuspiirustusten laatikon voit jakaa osiin välilehdillä: ulkoasu (julkisivupiirustukset), sisäasu (pohjapiirustukset) ja yksityiskohdat (koristeet ja rakennusmateriaalit).

7.2 VALMISTA KOKONAISELÄMYS

KUVATAIDE JA KÄSITYÖ

1. *Lumiluukku*

- Miksi kirjaston ovelta lukee ”Älä työnnä lunta sisään kirjaston palautusluukusta”?
- Valmistakaa kirjaston piha-alueelle lumiluukku-tilateos. Luukkuteoksen materiaalin tulee kestää lunta ja jäätä. Valitkaa kierrätys- ja luonnonmateriaaleja jos mahdollista. Pohtikaa teoksen kokoa ja mittasuhteita.
- Testakaa talvella koulun pihalla, miten iso tai pieni lumipallo menee tilateoksen luukun aukosta läpi. Voiko lumesta tai jäädä tehdä kirjan kokoisen kappaleen ja miten valmistat sen? Työnnä lumi- tai jääkirja luukusta.
- Esitelkää lumikokeenne erityisesti kirjaston käyttöä opetteleville ekaluokkalaisille, mutta myös muille koulun oppilaille. Kertokaa, miksi kirjaston oven postiluukusta ei saa työntää lunta sisään.

2. *Tuunaa koulupihaa viitat ja kirjaston edusta.*

- Suunnitelkaa yhdessä koulun pihalle uusi tai tuunattu opasteviitta sekä kirjaston edustalle graffitiseinä, veistos, maamerkki tai esityslava.
- Jakakaa tehtävät ryhmille ja piirtäkää kartta ja havainnekuva ympäristöstä, missä opaste, taideteos tai rakennelma sijaitsevat. Liittäkää kuvaan ihmisiä.
- Pohtikaa taidetoksen tai maamerkin tehtävää, suhdetta ympäristöön ja kyläläisiin.
- Piirtäkää tarkempi mallipiirustus opasteviitasta. Valmistakaa viitasta protomalli. Huomioikaa huomiota herättävät materiaalit, värit, muodot ja koko sekä viitan tehtävä.

7. Tee kohde tutuksi

ÄIDINKIELI JA KUVATAIDE

1. Kulttuuritankkauspiste "Viskuri"

- Tutustukaa lasten ja nuorten suosimiin paikkoihin Kurkimäellä. Sijaitsevatko ne asemanseudulla, näköalapaikoilla, koulun ympäristössä tai veden äärellä?
- Jakakaa ryhmille eri tehtävät ja suunnitelkaa oma kulttuuritila. Etsikää sopivaa paikkaa ja kohdetta kartalla. Tutustukaa kohteeseen maastossa.
- Kirjoita yleisöosastokirjoitus lehteen. Pohdi löytyykö kylältä kokoontumistilaa lapsille ja nuorille? Haluavatko nuoret tehdä itse oman tilan? Kenen tulisi hoitaa tilaa?
- Kukin ryhmä piirtää tilasuunnitelmasta pohjan ja havainnekuvan. Miettikää sopiva mittakaava.
- Keskustelkaa ja piirtäkää, mahtuuko "Viskuriin" talenttitehdas, tuunaustalli, korjauspaja, askarteluverstas tai bändikerho?
- Valmistakaa pienoismalli oikeasta vesitornista, viskurista ja nuorisotilasta. Käyttäkää luonnon- ja kierrätysmateriaaleja. Mallit voi tehdä myös ulos koulun pihalle. Miettikää sopiva mittakaava.

8. Kirjallisuus ja lähteet

Kuopion kulttuuriympäristö – strategia ja hoito-ohjeet 2008.

Korpelainen Heini, Kaukonen Hille, Räsänen Jaana, 2004. Arkkitehtuurin A B C. Löytöretki rakennettuun ympäristöön.

Kuopion arkkitehtuuri ja kaupunkirakennustaide 2007. Kuopio 2007.

Rakennusperintömme, 2001. Kulttuuriympäristön lukukirja. Hämeenlinna

Riekkä Helena, 2005. Kuopion kaupungin rakennushistoria. Kuopio.

Rokka Pekka, Järnfors Leena, Nieminen Matti, 1998. Ennen vanhaan. Perinnekirja. Jyväskylä.

Savut mastojen ympärillä, 1996. Tallinna.

Suomalainen paikannimikirja, 2007. Jyväskylä.

KOULUN NIMI	TÄYTTÄJÄ
Päiväys	RAKENNUSKOHTIEN INVENTOINTI
LÄÄNI KUNTA KAUPUNGINOSA	INVENTOINNIN KOHDE, OSOITE Päiväys
JULKISIVUMUODOT	KATTOMUODOT
IKKUNA – JA OVIJAKO	YKSITYISKOHTIA
RAKENNUSOSIEN MATERIAALIT	VÄRIT
SOKKELI SEINÄT KORISTEOSAT IKKUNAT OVET VESIKATTO	
PIHA-ALUE JA YMPÄRISTÖ	